

TLÜ Haapsalu Kolledž
Läänemaa klassiõpetajate ainenõukogu

Läänemaa 3. klasside emakeeleolümpiaad

14.03.2016

NIMI .....

KOOL .....

PUNKTE .....

Virtsu

MEES NAISE AMETIS

Eesti muinasjutu ainetel

Kuulamisülesanne

5 p

1. Kuula muinasjuttu ning kirjuta joontele, kes niimoodi ütleb.

MEES: „Mina pean väljas iga päev rasket tööd tegema, sina aga
käid kodus ühest kohast teise ja lööd aega surnuks.“

NAINE: „Mina lähen päevaks sinu asemele välja tööle, sina jää
seni koju perenaiseks!“

MEES: „Homme jään mina koju perenaiseks, sina aga mine
minu asemel metsa heina niitma!“

NAINE: „Kui vari kaks sammu pikk on, tuleme koju lõunale.“

MEES: „Küll ma tean isegi ja saan asjaga valmis. Ära minu eest muretse!“

2. Värvi meest ja poissi tähistavad sõnad siniseks ja naist ning tüdrukut tähistavad sõnad punaseks.

12 p

MUINASJUTU II OSA

Naine läheb heinamaale, mees aga paneb piibu suitsema ja mõtleb ise: tarvis puder aegsasti keema panna. Läheb, peseb paja ära, paneb vee patta. Piip, näe, kustub aga tihti ära ja takistab meest töös. Mees süütab piibu uuesti põlema ja katsub perenaise tööd jätkata. Teeb pajale hästi suure tule alla, et puder seda rutemini valmis saaks. Puder hakkab varsti keema. Mees segab hoolega ümber, et puder paja põhja ei kõrbeks.

3. Moodusta uued laused, kus allakriipsutatud sõna esineks teises tähenduses. Jälgi õigekirja!

4 p	

Näidis. Selles külas on suured talud. Kuidas sa seda küll talud?

Keeda putru ja tee pudru jaoks võid.

.....

Teeb pajale hästi suure tule alla.

.....

4. Loe teabetekst läbi ja täida seejärel lünkharjutus. Jälgi õigekirja.

10 p	

Eestlaste toitumistavadest minevikus

Eesti talupojatoit on olnud lihtne, tangaine- ja leivakeskne. Kuna eestlased olid põlistest aegadest põlluharijad, oli ka nende põhiline toit valmistatud teraviljast (leib, kördid ja pudrud).

Vanimat leiba tehti ilmselt odrajahust, rukkileib tuli hiljem. Kehvemal ajal söödi aganaleiba. Leiva kõrvale söödi sageli soolasilku. Leeme (supi) sisse pandi kaunvilju või hapukapsast, odratange, naerist või kaalikat, võimaluse korral raaskuke rasva või liha. Liha söödi üsna vähe ja sedagi peamiselt talvel. Liha

ja kala säilitati harilikult soolatult või kuivatatult, värsket liha tarvitati harva. Loomatapuperioodil tehti ka veretoite.

Ka jookide põhialuseks oli teravili. Odra- või rukkijahust saadi argijooki taari, hapendatud õllerabast kalja, kevadel joodi kasemahla. Piima söödi - joodi peamiselt hapupiimana. Juust oli talurahvale võõras, seda tehti mõisate meiereides. Küll aga valmistati Kagu-Eestis kohupiimajuustu sõira.

Kuna talupoeg tegi omal ajal rasket füüsilist tööd, olid tema toidulaua suure energiasisaldusega rammusad toidud (heeringas, seapekk, tangud, või, jämedast jahust rukkileib). 21. sajandi linnainimese energiavajadus ei ole võrreldav põllul rühmava talupoja omaga ja seetõttu ei sobi ajaloolised rammusad toidud meie igapäevasele toidulauale.

Ants Viires „Vana eesti rahvelu“

Eestlased olid põlistel aegadel **põlluharijad**, seetõttu oli nende põhiline toit valmistatud **teraviljast**. Juust oli talurahvale võõras, seda tehti **mõisate** meiereides. Leiva kõrvale söödi sageli **soolasilku**. Liha söödi üsna vähe ja sedagi peamiselt **talvel**. Argijooki ehk **taari** saadi odra- või rukkijahust. Kehvamal ajal söödi **aganaleiba**. Kohupiimajuustu ehk **sõira** valmistati Kagu-Eestis. Loomatapuperioodil tehti **veretoite**. Kuna talupoeg tegi omal ajal rasket füüsilist tööd, olid tema toidulaua suure **energiasisaldusega** rammusad toidud.

MUINASJUTU III OSA

Mees lehma hoopis ära unustanud. Korraga hakkab lehm ammuma. Tuletab sedaviisi mehele meelde, et alles söömata.

Mees mõtleb: lähen ma lehma sööma viima, kõrbeb puder paja põhja kinni. Tarvis õige enne pudrule vett peale kallata, et puder nii kangesti ei keeks.

5. Leia illustratsiooni põhjal 8 nimisõna. Kirjuta need tabelisse ja lisa neile ette sobivad omadussõnad.

16 p

Jaan Tammsaare illustratsioon raamatust „Rehepapp ja Vanapagan“

OMADUSSÕNAD	NIMISÕNAD

MUINASJUTU IV OSA

Mees läheb kaevust vett tooma. Toob, kallab patta. Ennäe, kallab nii palju, et vesi üle paja ääre voolab ja tule ära kustutab. Mees süütab halud põlema. Ei märjad halud taha põleda. Seni annab lehm häält kuulda. Mees sõnub iseeneses: „Oota, oota natuke veel, küll ma pea tulen ja sinu rohumaale viin. Enne pean aga paja alla uuesti tule tegema.“

Ei aita, mees peab minema ja uusi halgusid tooma. Viimaks saab tule jälle paja alla põlema. Juba kuuleb jällegi lehma hüüdmist. Ei nüüd muud kui lehma juurde. Mees ometi arvama: kui lehma karjamaale viin, tulega või pudruga mõnd äpardust juhtuda. Parem lehm kodu ligidale jätta. Eks keldri peal kasva küllalt ilusat rammusat rohtu. Selle rohu võib lehm sealt ära süüa. Aga kes lehma võib uskuda. Seni kui mina toas pudru keedan, võib lehm vilja minna. Tarvis lehm kõide kinni siduda.

Mees läheb, seob lehmale kõie kaela, viib lehma keldri otsa sööma. Ise aga läheb tuppa tagasi putru edasi keetma. Korraga tärkab mehele meelde, et või alles tegemata. Ei nüüd muud kui koor ja kirn aidast välja ja kohe võid tegema. Võid tehes tuleb mehele kange joomajanu. Mees viskab võilusika käest, tõuseb püsti, läheb toast välja aida ette taariastja juurde enesele taari laskma.

6. Leia sõnale sobiv tähendus. Kirjuta punktiirile õige number.

8 p	

1. Astja 2. Raba 3. Taar 4. Kirn 5. Paneb piibu suitsema 6. Kuldne elu 7. Aega surnuks lööma 8. Halg	7. aega raiskama 6. suurepärane elu 5. süütab piipu 8. paraja pikkusega lõhutud küttepuid 3. endisaegne igapäevane talurahvajook 4. kõrge kitsas puunõu 1. kolme jalaga ovaalne suurem puunõu 2. õlle v. kalja tegemisel järelejäänud paks pudrutaoline mass

MUINASJUTU V OSA

Eks minnes unustas mees toaukse pärani lahti. Vana emis seitsme põrsaga just õues. Lahtist toaust nähes emis arvama: lähen vaatama, mis toas näha. Sammub ise sedamaid toauksest sisse, põrsakari taga järel.

Mees laseb parajasti taari astjast, kui näeb, et emis põrsastega tuppa läheb. Mehel tuleb meelde: koorekauss toas põrandal maas, emis põrsastega võib kallale minna. Mees sedamaid püsti, toa poole jooksmas emist ära ajama. Ei ole aega taariastja torule pulka ette panna.

Mees jõuab tuppa. Emis põrsastega koore kallal, koorekirn ümber lükatud. Mees tõmbab seda nähes luuavarre peosse, virutab emisele pihta. Emis kukub pikali, siputab veel jalgu, surnud! Mees ajab pahameelega põrsad toast välja ja viib surnud emise õue.

Nüüd alles juhtub mehel meelde, et taariastja jooksmas jäänud. Jookseb aida juurde astjat vaatama. Astja tühi. Põrand ujub taari täis.

Mees vaatama, kust uut koort saada, millest võid võiks teha. Leiabki uue koore. Uuesti võid tegema. Korraga mõtleb, et raba ilma veeta, astja kuiv. Mees kohe taariastjasse uut vett viima. Kardab ometi, et koorekirnuga jälle mõni õnnetus võiks juhtuda. Võtab koorekirnu kaasa, paneb kaevurakke peale seisma. Vett välja tõmmates puutub pang koorekirnu külge. Koorekirn karsumm! kaevu. Oh seda õnnetust! Koor kaevus, ei saa enam kätte. Millest nüüd võid teha!

Nüüd mees jälle pudrupaja peale mõtlema. Kallab vee taariastjasse ja läheb pudrupada vaatama. Tuba kõrbenud haisu täis. Puder ära kõrbenud. Mees trööstib ennast ometigi: „Ei ma su haisust hooli, kui sa aga hea maitse!“ maitseb putru. Arvab, et küll veel süüa sünnib. Aga kust nüüd pudru jaoks võid võtta? Kas ei ole naisel aidas vana tagavara? Seda võiks värske või asemel võtta. Mis muud kui otsima.

Mees lähebki aida otsima. Otsib, otsib, ei leia. Arvab viimaks, et naine võipüti sügavasse astjasse ära peitnud. Astja kõrge ja kitsas ja põhjas vähe jahu. Mees sirutab ennast rinnuli astja ääre peale. Tahab astja põhjast võid otsida. Õnnetuseks kukub ise

otse astjasse jahude peale. Ei saa enam kuidagiviisi astjast välja. Turtsub ja turtsub nina jahu täis, aga välja ei pääse.

Lõunaks tuleb perenaine koju. Otsib meest. Ei meest kuskil. Selle asemel emis õues, surnud. Põrand koort täis. Vaatab lehm keldri kõrval, jalg katki. Lehm kukkunud keldri pealt maha, murdnud jala. Puder pajas päris kõrbenud. Meest aga ei näe perenaine kuskil. Läheb viimaks aita otsima. Leiab mehe aidast, peadpidi astjas. Perenaine aitab mehe astjast välja ja puhastab pea paksust jahukorrast ära.

Hea naine ei tõrelnud meest sugugi, et mees kõik asjad halvasti toimetanud. Koristanud maja puhtaks, keetnud uue pudru, sünnud ja päev olnudki otsas.

Sestsaadik ei nurisenud mees enam iialgi naisega ega ütelnud, et naisel palju kergem põli kui temal.

7. Kirjuta välja vanasõnad. Märki jutuga sobiv vanasõna ristiga.

9 p	

Heal	<i>mõtle,</i>	on	<i>seal</i>
õhtust	<i>Kus</i>	siis	Hommik
nime	<i>suitsu,</i>		lapsel
targem	Enne	mitu	<i>ütlev</i>
			<i>tuld</i>

Heal lapsel mitu nime.

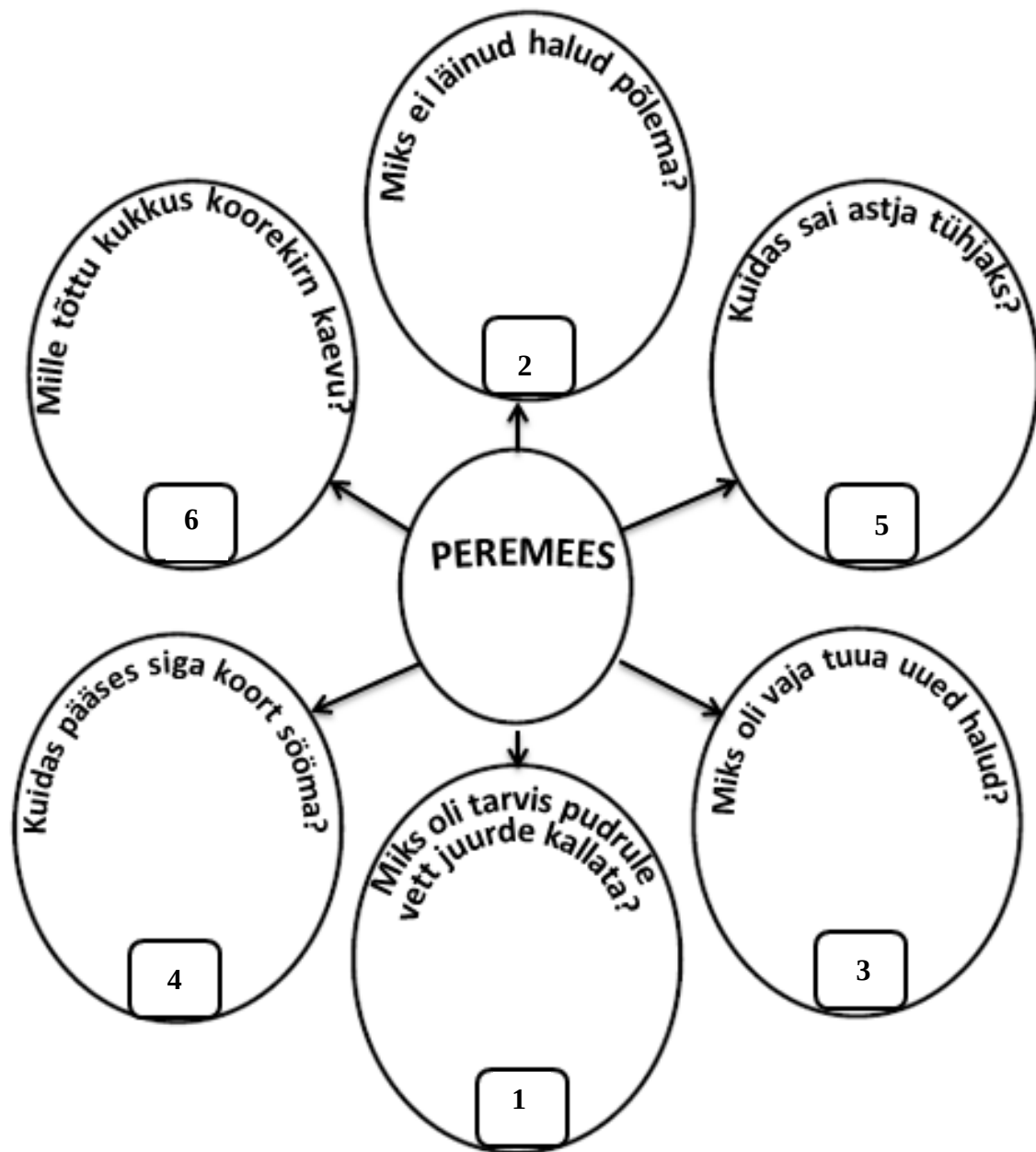
Enne mõtle, siis ütlev.

Hommik on õhtust targem.

Kus suitsu, seal tuld.

8. Järjesta küsimused sündmuste toimumise järjekorras. Vasta küsimustele harjutuse all terviklausetega. Jälgi õigekirja.

10 p

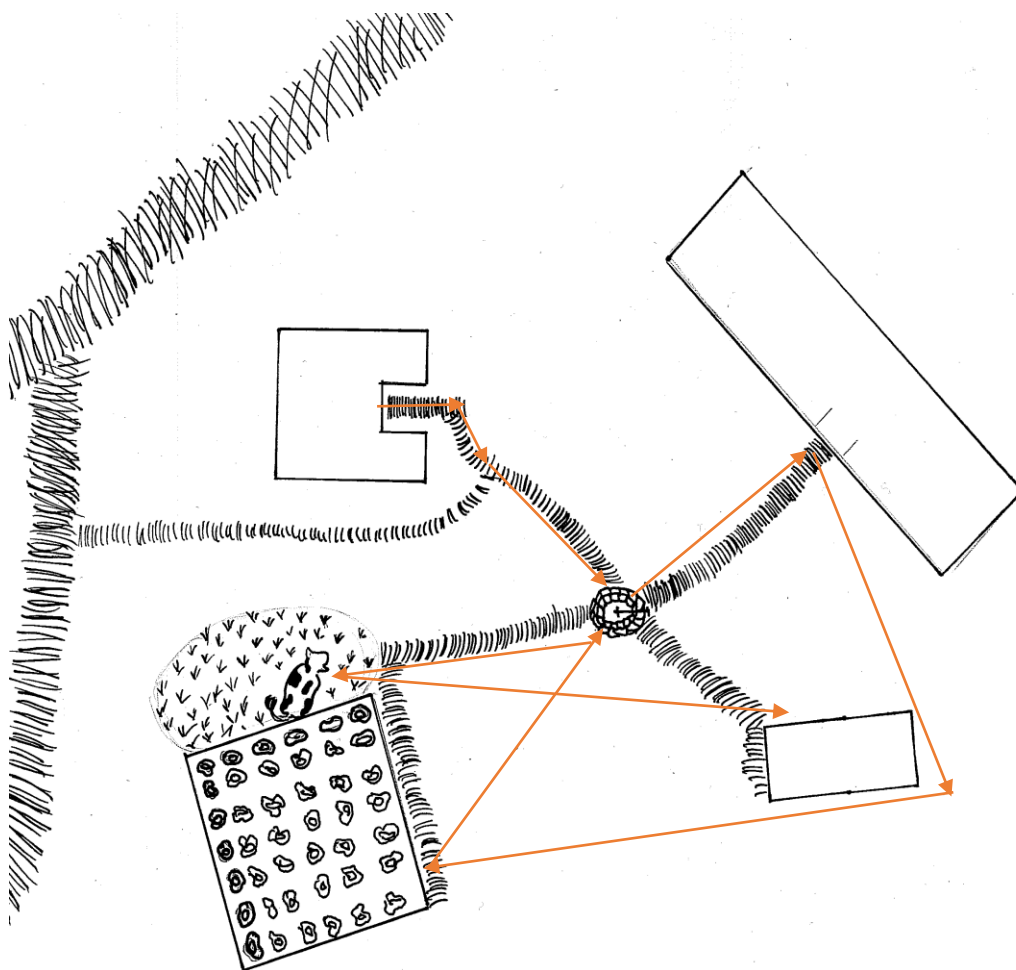

1. Peremees ei tahtnud, et puder nii kangesti keeb ja selle tõttu kõrbema läheb.
2. Peremees kallaski vett patta, kuid vesi ajas üle ääre ja halud said märjaks.
3. Märjad halud ei läinud enam põlema.
4. Peremees unustas ukse lahti.
5. Peremees unustas taariastja kraani lahti.
6. Kaevust vett välja tõmmates, puutus pang koorekirnu vastu ja lükkas selle kaevu.

9. Loe järgmisi lauseid. Märgi värvilise pliiatsiga peremehe teekond.

6 p

Peremees kõnnib mööda jalgrada kaevuni. Ta märkab, et lauda uks on lahti ja läheb seda sulgema. Lauda uks suletud, jalutab peremees aida tagant kapsamaale oma kapsasaaki imetlema. Peremehele meenub, et ta ei ole lehmale vett viinud ja kiirustab kaevu juurde ämbrit täitma. Mees täidab ämbri veega ja viib lehmale. Peale lehma juures käimist läheb ta aita, et võtta pudru peale võid.

LISAÜLESANNE: Moodusta silpidest vanaaegseid mehe- ja naisenimesid.

mehenimed	naisenimed
August	Salme
Evald	Helmi
Herbert	Hilda
Juhan	Senta
Aksel	Alma
	Selma